

Jaderný odpad jako cesta aktivizace veřejnosti?

Do r. 1989 jsme problém vyhořelého jaderného paliva v České republice nemuseli řešit – byl odvážen do SSSR a tam plutonium z něj končilo v hlavicích jaderných zbraní. Po revoluci vyplynula nutnost skladovat jej v ČR – byl postaven suchý sklad na 600 tun těžkého kovu v Dukovanech (kapacita omezena usnesením vlády – byl dán slib občanům, že nebude větší), zprovoznění 1995, skladování v CASTOR VVER 440/84. Od r. 1994 ČEZ zároveň hledá lokalitu pro centrální sklad. Vláda v r. 1997 ruší omezení kapacity skladu v Dukovanech - nové sklady budou v JEDU a v JETE: nový sklad v JEDU na 1340 tun VJP v provozu od r. 2006, sklad v JETE na 1787 tun VJP – v provozu od 2011. Jako záložní varianta zůstane podzemní štola na lokalitě Skalka (poblíž uranových dolů v Dolní Rožínce).

Jaderné elektrárny v Temelíně a v Dukovanech vyprodukují v průběhu svého plánovaného provozu přibližně 4000 tun vyhořelého jaderného paliva. Postavení nových reaktorů nebo prodloužení životnosti stávajících může toto množství výrazně navýšit. I přes různé experimenty s přepracováním se všeobecně považuje za relativně nejbezpečnější cestu trvalé uložení odpadu pod zem. Česká republika musí s vysoceradioaktivním odpadem bezpečně naložit – tomuto úkolu se nevyhneme, bez ohledu na to, co si myslíme o budoucnosti atomových elektráren.

Podle tzv. atomového zákona (č. 18/1997 Sb.) stát ručí za bezpečné ukládání všech radioaktivních odpadů, proto zřídil Správu úložišť radioaktivních odpadů jako státní organizaci podřízenou Ministerstvu průmyslu. Původci radioaktivních odpadů (tedy zejména ČEZ) nesou náklady spojené s uložením - odvody z elektřiny vyrobené v jaderných elektrárnách na státní jaderný účet.

Podle vládou přijaté Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem (nyní probíhá její aktualizace) jsou dané tyto milníky:

- Nalézt lokality s vhodnými geologickými podmínkami v souladu se zachováním rozvoje dané oblasti a za účasti veřejnosti. Po vyhodnocení výsledků a souhlasu dotčených obcí zařadit do územních plánů dvě lokality (hlavní a záložní) - termín 2015-2025
- Na základě provedení příslušných geologických prací a vyhodnocení výsledků doložit vhodnost jedné lokality pro umístění hlubinného úložiště - termín 2030
- Připravit veškerou projektovou a podpůrnou dokumentaci pro zahájení výstavby podzemní laboratoře a realizaci dlouhodobých experimentů pro doložení a potvrzení bezpečnosti hlubinného úložiště – termín 2035
- Výstavba úložiště – zahájení rok 2050
- Provoz úložiště – zahájení rok 2065

Stát již léta vede zákopovou válku s obcemi, jež se nachází v bezprostřední blízkosti šesti míst, která Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) vytypovala pro budoucí umístění takzvaného hlubinného úložiště radioaktivních odpadů. Plán státu, který chce za jejich humny uložit vysoceradioaktivní odpad, veřejnost i volení zástupci v dotčených obcích a okolí odmítají. Obrovskou vlnu odporu vyvolal mezi místními obyvateli už samotný způsob výběru – uskutečnil se totiž bez vědomí obcí.

Na základě odporu obyvatel k původním 6 lokalitám:

1. Čertovka (Ústecký kraj, Lubenecko)
2. Březový potok (Plzeňský kraj, Pačejovsko)
3. Magdalena (Jihočeský kraj, Božejovice - Vlksice)
4. Čihadlo (Jihočeský kraj, Pluhův Žďár - Lodhěřov)

5. Hrádek (Vysočina, Rohozná - Dolní Cerekev)

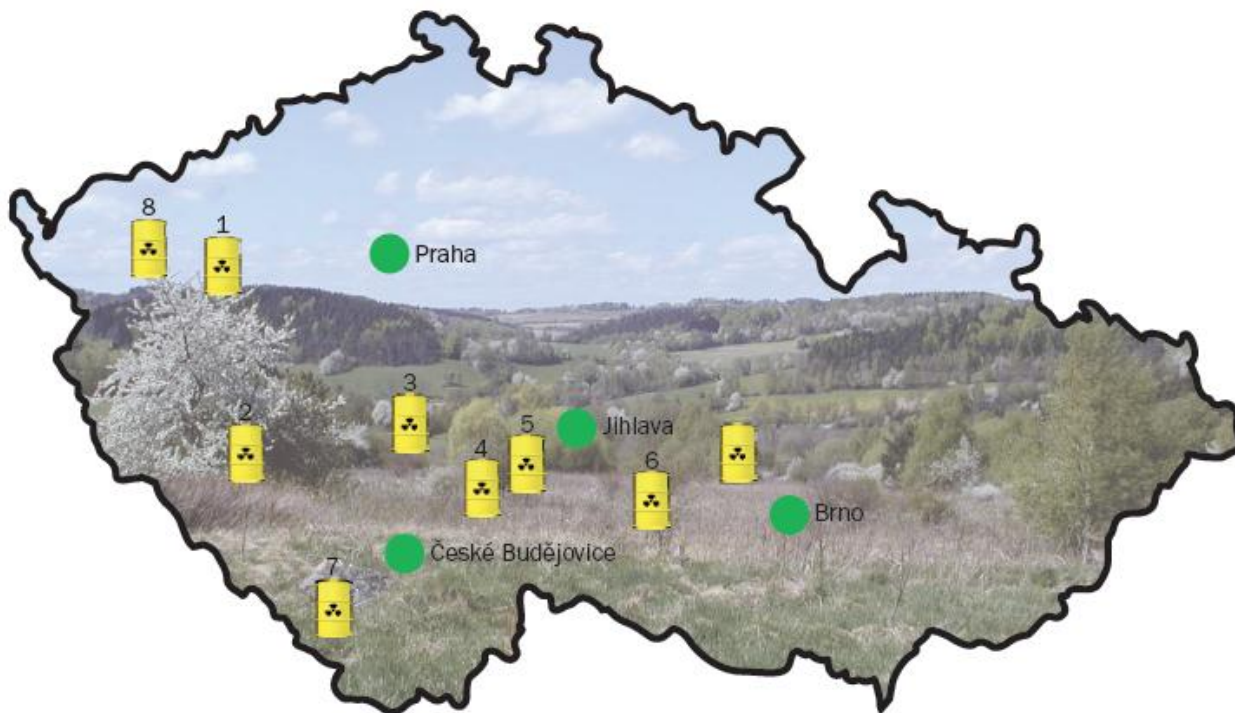
6. Horka (Vysočina, Budišovsko)

Přibyly další tři:

7. Vojenský újezd Boletice (Jihočeský kraj)

8. Vojenský újezd Hradiště (Plzeňský a Karlovarský kraj)

Kraví Hora (Vysočina, Dolní Rožínka) – uranové doly

Kvůli nesouhlasu s dosavadním postupem státu se konala a každoročně koná řada veřejných akcí, koncerty, maraton, demonstrace zástupců lokalit před Úřadem vlády aj.. Ve vybraných lokalitách bylo uspořádáno 27 místních referend.

Gemeinde	Lokalitát	Datum	Wähleranzahl	Teilnahme	Zustimmung mit Lager	Nichtzustimmung mit Lager	Ungültige Stimmen
Oslavička	Budišov	13. 9. 2003	80	80,0 %	1,5 %	98,5 %	0 %
Nadějkov	Božejovice-Vlksice	15. 11. 2003	584	67,5 %	2,8 %	95,7 %	1,5 %
Přeštěnice	Božejovice-Vlksice	15. 11. 2003	221	76,4 %	0,6 %	99,4 %	0 %
Božetice	Božejovice-Vlksice	15. 11. 2003	300	73 %	2,8 %	97,2 %	0 %
Hodov	Budišov	6. 1. 2004	230	72,5 %	4,0 %	96,0 %	0 %
Rudíkov	Budišov	24. 1. 2004	517	71,9 %	4,0 %	95,7 %	0,3 %
Budišov	Budišov	31. 1. 2004	903	59,1 %	12,1 %	81,8 %	6,1 %
Nárameč	Budišov	31. 1. 2004	297	71,7 %	5,2 %	93,4%	1,4 %
Lodhěřov	Lodhěřov	31. 1. 2004	470	84 %	0,6 %	99,4 %	0 %
Deštná	Lodhěřov	31. 1. 2004	525	63,4 %	1,8 %	93,1 %	5,1 %
Zhoř	Božejovice-Vlksice	7. 2. 2004	217	69,1 %	0 %	99,3 %	0,7 %
Jistebnice	Božejovice-Vlksice	17. 4. 2004	1 606	51,25 %	1,8 %	97,3 %	0,7 %
Pačejov	Pačejov	24. 4. 2004	630	80,8 %	1,75 %	95,5 %	2,75 %

Maňovice	Pačejev	24. 4. 2004	38	89,5 %	0 %	97,1 %	2,9 %
Olšany	Pačejev	24. 4. 2004		95,1 %	0 %	99,4 %	0,6 %
Rohy	Budišov	12. 6. 2004	112	65,2 %	9,6 %	89 %	1,4 %
Hojkov	Rohozná	28. 4. 2007	131	92,4 %	0 %	98,3 %	5,9%
Nový Rychnov	Rohozná	29. 9. 2007	809	47,2 % - ungültig!	5,2 %	94,8 %	0 %
Opatov	Rohozná	10.11. 2007	160	67,5 %	2,8 %	95,4 %	1,8 %
Dušejev	Rohozná	24. 11.2007	329	65,3 %	3,7 %	95,8 %	0,5 %
Jedlov	Rohozná	24.11.2007	150	68,7 %	1,9 %	98,1 %	0 %
Milíčov	Rohozná	8. 12. 2007	103	86,4 %	1,1 %	95,5 %	3,4 %
Dvorce	Rohozná	15. 12. 2007	150	73,3 %	4,5 %	95,5 %	0 %
Hubenov	Rohozná	15. 12. 2007	115	82,6 %	1,1 %	98,9 %	0 %
Cejle	Rohozná	22. 3. 2008	347	72,6 %	15,1 %	79,4 %	5,5 %
Rohozná	Rohozná	15. 8. 2009	312	75 %	2,6 %	96,6 %	0,8 %
Okrouhlá Radouň	Lodhěřov	10. 10. 2009	148	59,5 %	5,7 %	93,2 %	1,1 %

Ergebnisse der bis jetzt stattgefundenen Gebietreferenden zur Frage:

"Sind sind damit einverstanden, dass auf dem Gemeindegebiet die Tieflagerstätte für radioaktiven Abfall ausgebaut wird?"

In der Lokalität Rohozna und Okrouhla Radoun klang die Frage folgend:

„Sind Sie damit einverstanden, dass die Gemeinde alle ihre gesetzlichen Kompetenzen zur Verhinderung des Baues der Tieflagerstätte für radioaktiven Abfall nutzt?“

Výsledkem každého z nich, do jednoho, bylo odmítnutí projektu. Společný postoj starostů a zástupců občanských sdružení ze všech šesti lokalit ohrožených hlubinným úložištěm reprezentuje takzvaná Božejovická výzva. Starostové v ní zformulovali své požadavky na změnu přístupu k obcím. Chtějí, aby státní úřady začaly respektovat jejich názor a začaly je brát jako rovnocenné partnery. Proti záměrům vyhledávat hlubinné úložiště na svém území se na začátku roku 2004 postavili politické reprezentace Jihočeského, Plzeňského a Ústeckého kraje.

Výsledkem aktivit obcí a nevládních organizací bylo v roce 2004 zastavení prací na vyhledávání úložiště. Je to i výsledek dlouhodobé práce nevládních ekologických organizací. Obcím a veřejnosti poskytujeme nezávislé informace, vedeme e-mailový diskusní a informační list, pořádáme semináře, setkávání v lokalitách, s výzvami, peticemi, zajistili jsme právní pomoc s referendy, zakládáním sdružení apod.

Nyní ale začíná opět tlak na povolení průzkumných prací výměnou za peníze do obecních pokladen. Jenže nebyl vyřešen klíčový požadavek změny zákonů ve smyslu posílení práv obcí.

I přesto, že se jedná o významný zásah do jejich území, nemají obce prakticky žádnou možnost, jak provádění průzkumu a na něj navazující činnosti na svém území odmítnout. Obce se mohou účastnit pouze řízení o stanovení průzkumného území, pokud se týká jejich katastru. V něm mohou navrhnout podmínky provádění těchto prací, konečné slovo má však ministerstvo životního prostředí. Pokud bude lokalita po průzkumu vybrána jako vhodná, nemají už obce možnost výstavbě úložiště zabránit – i kdyby většina obyvatel byla proti výstavbě.

Vybudování hlubinného úložiště pozmění vybraný region na desítky příštích generací:

- Jde o vážný zásah do životního prostředí – jedná se v podstatě o hlubinný důl.
- Výstavba ovlivní dnešní sociální podobu malých, na zemědělství a rekreaci orientovaných vsí.
- Bude vybudována rozsáhlá infrastruktura v podobě přístupových cest, vedení vysokého napětí a dalších staveb.
- Samotný provoz úložiště bude obce vystavovat riziku nehody při jaderných transportech.
- Hlubinné úložiště nezvratně ovlivní život v obci i regionu. V důsledku uvedených činností nutně poklesne rekreační hodnota oblasti, může klesnout i důvěra v zemědělskou produkci z této lokality.

Obce by proto měly mít možnost rozhodnout o trvalém omezení svých vlastnických práv k území, na němž má být úložiště umístěno. Stát však požadavek obcí na úpravu procesu, který by jim umožnil spolurozhodovat v řízení výběru lokality pro úložiště (například pomocí práva veta), odmítá. Pokud bude obcím přiznáno právo na spolurozhodování o umístění úložiště, přinese to řadu výhod. Dojde tak například k faktickému zrovnoprávnění obcí vůči ostatním subjektům v procesu vyhledávání a povolování vybraných jaderných zařízení. Tento krok posílí postavení obcí, čímž se vyrovná handicap vůči ekonomicky a politicky podstatně silnějšímu subjektu - státu. Státní úředníci začnou brát obce jako skutečné partnery, které nelze opomíjet. Posílená role obcí přinese otevřenou a demokratickou diskusi a dodá váhu připomínce veřejnosti. Kritika, která z nich vzejde, pomůže zvýšit bezpečnost vybraných jaderných zařízení. Obce, které vysloví souhlas s umístěním jaderného zařízení na svém území, budou mít sílu vyjednat provedení přijatelnějších kompenzačních opatření.

V každém případě ale nutnou podmínkou pro jakékoliv pokračování prací vedoucích k úložišti je zastavení produkce dalších tun vyhořelého paliva. Tedy žádné prodlužování provozu Dukovan, naopak jejich odstavení jako se stalo se stejnými typy reaktorů v německém Greifswaldu v roce 1990, žádné plány na nové reaktory a jasný termín, kdy bude odstavena elektrárna v Temelíně.

Edvard Sequens

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Fráni Šrámka 35

370 01 České Budějovice

Tel.: 387 310 166

E-mail: edvard.sequens@calla.cz

<http://www.calla.cz>